
OPINIE

OVER GEHUWDEN, ONGEHUWDEN EN WEDERZIJDSE TOEBEDELINGEN

Rik DEBLAUWE¹

De klassieke methode van samenleven was vroeger, gedurende eeuwen, het huwelijk. De veiligste methode om het vermogen dat men gedurende het huwelijk samen had opgebouwd, aan de langstlevende te laten toekomen, was de toebedeling van dat vermogen bij huwelijkscontract, of bij wijziging van huwelijkscontract. Behalve als er kinderen zijn uit een andere relatie, is die toebedeling immers onaanvechtbaar: zij “wordt niet als schenking, maar als huwelijksvoorwaarde beschouwd”²: zelfs al zou het volledige vermogen gemeenschappelijk zijn, toch kunnen de kinderen zich dus niet tegen verzetten.

Oorspronkelijk werd een dergelijk beding dan ook niet met successierecht belast, tenzij er eigen goederen in de gemeenschap ingebracht waren³, maar de wet van 17 december 1851 bracht hier verandering in. Sindsdien wordt een toebedeling wel als legaat beschouwd⁴.

Daar is overigens wel iets voor te zeggen: wanneer men ervan uitgaat dat de erfbelasting niet het volledige vermogen van de erflater treft, maar enkel wat overgaat krachtens erfrecht⁵, dan is het logisch dat de wetgever verkrijgingen bij overlijden die economisch gelijkaardig zijn aan een verkrijging krachtens erfrecht ook gelijkaardig belast.

Ook onvoorwaardelijke toebedelingen, dus niet op voorwaarde van overleven⁶, zijn belastbaar als legaat. Een cassatiearrest van 10 december 2010 had geoordeeld dat dit niet zo was, zelfs als het gemeenschappelijk vermogen andere zaken dan aanwinsten bevatte⁷, maar de wet werd gewijzigd en de zogenaamde sterfhuisclausule werd belastbaar gesteld door decreet van 3 juli 2015⁸.

Voor gehuwden met gemeenschap van goederen is de situatie dus duidelijk: elke toebedeling van gemeenschappelijk vermogen is belastbaar met erfbelasting.

Om de gevolgen hiervan te verzachten gebruikte men in praktijk dikwijls de toebedeling met last⁹. Dit komt erop neer dat de gemeenschappelijke goederen aan de langstlevende worden toebedeeld, maar dat deze de waarde ervan moet betalen aan de nalatenschap van de eerststervende. Daardoor wordt de waarde, voor de heffing van de erfbelasting, toch weer verdeeld over alle erfgenamen.

Maar door een decreet van 8 december 2017¹⁰ worden schuldvorderingen – anderen dan terugnemingen en vergoedingen – die voortkomen uit de toepassing van een beding in een huwelijks-overeenkomst, en dat betrekking heeft op de ver-

1. Wetenschappelijk adviseur (Tiberghien advocaten).

2. Art. 1464 BW.

3. Cassatie 26 juni 1845, *Pas.* 1845, I, 365; R. DEBLAUWE, *Inleiding tot de Vlaamse erfbelasting*, Knops Publishing, 2015, randnummer 127.

4. Art. 2.7.1.0.4. Vlaamse codex fiscaliteit.

5. Het Hof van Cassatie had dit in de Nederlandse periode nog anders beslist, maar de Belgische rechtspraak werd in die zin gevestigd door een cassatiearrest van 16 oktober 1833, zie R. DEBLAUWE, *Inleiding tot de Vlaamse erfbelasting*, Knops Publishing, 2015, randnr. 69 en 70, i.v.m. de vergoeding ontvangen door een testamentuitvoerder.

6. Of, in de bewoordingen van art. 7 van de wet van 17 december 1851: niet ‘aléatoirement’.

7. Dus anders dan wat het Hof nochtans op 26 juni 1845 had beslist.

8. R. DEBLAUWE, *Inleiding tot de Vlaamse erfbelasting*, Knops Publishing, 2015, randnr. 140-142.

9. Die al bekend was in 1826: zie R. DEBLAUWE, *Inleiding tot de Vlaamse erfbelasting*, Knops Publishing, 2015, randnr. 163.

10. Decreet 8 december 2017, *Belgisch Staatsblad* 14 december 2017, art. 14, dat een art. 2.7.3.2.14 invoegt in de Vlaamse codex fiscaliteit.

effening van hun huwelijksvermogensstelsel, niet langer in aanmerking genomen.

Ook deze verzachting is dus niet langer mogelijk.

SCHEIDING VAN GOEDEREN

Voor gehuwden met scheiding van goederen is de situatie anders. Daar bestond tot voor kort het verrekenbeding. Dat komt er in praktijk op neer dat bij het einde van het stelsel er een afrekening gemaakt wordt, en er een vordering ontstaat van de ene echtgenoot op de andere. Men kan die vordering vrij bepalen, en bijvoorbeeld zelfs bedingen dat de langstlevende een vordering zou hebben op de eerststervende, gelijk aan de volledige waarde van diens vermogen, zodat de successie de facto nul waard wordt¹¹. Die vordering werd door de rechtspraak ook aanvaard¹², zodat echtgenoten met scheiding van goederen bij wijziging van huwelijkscontract, zelfs kort voor het overlijden, hun volledige vermogen konden laten overgaan zonder enige erfbelasting.

Ook dit werd rechtgezet door het decreet van 8 december 2017¹³: aangezien dit ook vorderingen zijn “die voortkomen uit de toepassing van een beding in een huwelijksovereenkomst”, worden zij niet langer in aanmerking genomen voor de vereffening van de erfbelasting.

Wat echter wel nog mogelijk blijft, is het zogenaamde aanwasbeding. Daardoor bedingen twee personen, bij overeenkomst onder levenden, dat een bepaald goed, dat zij in onverdeeldheid bezitten, aan de langstlevende van hen beiden zal toekomen. Ook dat zijn clausules die al heel lang gebruikelijk zijn¹⁴, maar dan eerder tussen broers en zusters, of nog tussen kloosterlingen. Ongehuwd samenwonen tussen partners was immers vroeger in strijd met de goede zeden, maar dat is ondertussen bijna de standaard geworden, al ware het maar in afwachting van een huwelijk. Dikwijls wordt dan ook onroerend goed gekocht in onverdeeldheid, met een dergelijk beding van

aanwas, en de rechtspraak, gevolgd door de Vlaamse belastingdienst, aanvaardt dan ook dat over de aanwas geen erfbelasting, maar verkooprecht verschuldigd is, zij het onder bepaalde voorwaarden¹⁵.

Voor roerende goederen heeft dit tot gevolg dat er geen erfbelasting maar ook geen registratiebelasting verschuldigd is: op roerende goederen is er immers geen verkooprecht.

DE SITUATIE EN DE GELIJKHEID

De situatie is dus nu als volgt: wie vertrouwt op de wetgever, trouwt zonder huwelijkscontract, na vele jaren huwelijk een bepaald vermogen opbouwt, en dit vermogen vervolgens bij wijziging van huwelijkscontract verkrijgt als langstlevende, wordt belast, tegen tarieven gaande van 0 tot 27%.

Wie trouwt met scheiding van goederen, of wettelijk of feitelijk gaat samenleven, kan de onroerende goederen laten toekomen aan de langstlevende tegen een tarief van 10% – dat dan wel van toepassing is vanaf de 1^e euro – maar voor roerende goederen tegen een tarief van 0%.

Wie getrouwd is met gemeenschap van goederen, en overgaat naar scheiding van goederen bij wijziging van huwelijkscontract, om dan ook met een onbelast aanwasbeding te kunnen verkrijgen, zal wellicht het verwijt krijgen dat hij een ‘volstrekt kunstmatige constructie’ opzet, die onder de antimisbruikbepaling valt.

Dit lijkt mij niet in overeenstemming met de grondwettelijke gelijkheid.

Kan de wetgever hier ingrijpen? Dat is nog niet zo duidelijk.

Het belasten van aanwasbedingen met erfbelasting zou wel eens een uitbreiding kunnen zijn van de belastbare materie. Welnu, de gewesten zullen wel bevoegd om de aanslagvoet, de heffingsgrondslag en de vrijstellingen van de successierechten te wijzigen, maar niet de belastbare materie. In dat geval zou dus een wijziging nodig

11. R. DEBLAUWE, *Inleiding tot de Vlaamse erfbelasting*, Knops Publishing, 2015, randnr. 145.

12. Cassatie 31 oktober 2014, www.cass.be of www.lex.be.

13. “Verrekenbedingen fiscaal afgeschaft”, www.lexfin.be.

14. Zie bv. de aankoop van de ‘métairie de Saint-Cyr’, in 1777: R. DEBLAUWE, *Inleiding tot de Vlaamse erfbelasting*, Knops Publishing, 2015, randnr. 75.

15. Zie “Bedingen van aanwas”, Standpunt nr. 17044 *d.d.* 8 januari 2018, <https://belastingen.vlaanderen.be/sp-17044-bedingen-van-aanwas>. De gestelde voorwaarden zijn overigens bediscussieerbaar, maar het principe lijkt ons correct.

zijn van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van gemeenschappen en de gewesten, wat alleen kan met bijzondere meerderheden.

Wat de Vlaamse wetgever wel kan is het vrijstellen van de toebedeling aan de langstlevende echtgenoot, voor zover het roerend goed betreft. De Vlaamse regering stelt nu voor¹⁶ om de verkrijging tussen partners tot beloop van een 1^e schijf van 50.000 EUR aan roerende goederen vrij te stellen van successierecht. Dat is een stap in de

goede richting, maar de discriminatie blijft voor het overige.

Wanneer echtgenoten, getrouwd met gemeenschap, roerende goederen naar het eigen vermogen overbrengen om deze vervolgens met een aanwasbeding aan elkaar te laten toekomen, zou dit naar mijn mening niet aanvechtbaar mogen zijn met de antimisbruikbepaling; er anders over oordelen zou mijns inziens in strijd zijn met de grondwettelijke gelijkheid.

16. Voorontwerp van decreet tot modernisering van de erfbelasting, aangepast aan het nieuwe erfrecht, art. 8 dat een art. 2.7.6.0.6 invoegt in de Vlaamse codex fiscaliteit.

